

ELŐSZÓ

LA ROSE
POÉSIE DE FRIEDRICH SCHLEGEL,
MUSIQUE DE FRANZ SCHUBERT,
ARRANGÉE POUR LE PIANO-FORTE
1. változat és köztes változat
R 241, SW 556, SH 556i, NG2 A17

Franz Schubert 1819–23 között kilenc verset zenésített meg Friedrich von Schlegel (1772–1829) *Abendröte* [Alkonypír] című, 1802-ben kiadott kötetéből. Közülük a *Die Rose* [A rózsza] (op. 73, D 745) első, G-dúr változatát 1822-ben komponálta, majd öt évvel később jelentette meg bécsi kiadójánál, Anton Diabellinél.¹ Schubert művei az 1830-as évek első felében vonták magukra Liszt figyelmét, akkoriban, amikor saját kompozíciós stílusa kialakításával volt elfoglalva. Érdeklődésének kétségtelen bizonyítéka a Schubert-kompozíciókon alapuló, kiadásra is méltónak ítélt két zongoradarabja: a *Die Rose* átdolgozása 1833-ban jelent meg francia címmel (*La rose*), míg az F-dúr német tánc² alapuló fantázia (*Fantaisie sur une valse de François Schubert*), a három *Apparitions* [Jelenések] utolsó darabjaként, 1835-ben látott napvilágot.³

De Schubertet Liszt nem csak a maga számára fedezte fel ekkor. Agathe Audley szerint a francia író, Alexis François Rio (1797–1874) úgy emlékezett, hogy miután 1832-ben Schubertnek két, a „Rajnán túl” megvásárolt dalgűjteményével hazatért, a dalokkal Liszt segítségét igénybe véve ő ismertette meg a párizsiakat.⁴ Más memoárszerzők ezt az érdemet Schubert hangszeres kamarazenéjét illetően Chrétien Urhan (1790–1845) hegedűművésznek, dalai tekintetében Lisztnek és a vele fellépő kiváló tenornak, Adolphe Nourrit-nak (1802–1839) tulajdonították. A dalok szélesebb körű megismeretése csak azután vált lehetségessé, hogy a szövegüket lefordították franciára. Simon Richault 1834-ben elsőként adott ki Párizsban Schubert-dalokat, a versek fordításával Antoine Bélanger-t bízva meg.⁵ Liszt és Nourrit előadá-

sában 1834 ősztől kezdve egyre-másra hangzottak el Schubert dalai a párizsi szalonokban, köztük 1837-ben a Liszttel szoros szakmai és baráti viszonyban álló Érard család exkluzív hangversenyteremnek számító párizsi zongoraszalonjában is.⁶ Schubert növekvő népszerűségét mutatja, hogy 1837 elejéig már mintegy 60 dala jelent meg Richault-nál.⁷

Hogy *A rózsza* eredetije mikor és hogyan került Liszt kezébe, netán szerepelt a Rio által Párizsba hozott dalgűjteményekben, nem tudni. Annyi mindenesetre bizonyosnak látszik, hogy Liszthez 1832-ben jutottak el az osztrák zeneszerző kompozíciói. A *terminus post quem* meghatározásában Boissier asszony naplójára támaszkodhatunk. A hölgy jelen volt az 1831 decembere és 1832 márciusa között zajló zongoraleckéken, amelyeket leányának, Valériennek adott Liszt.⁸ Feljegyzéseiből kiderül, hogy a fiatal tanár óráin számos zeneszerző szóba került, Schubert azonban nem volt közöttük. *Terminus ante quem*mel a *Journal des débats* 1832. december 21-i száma szolgál. Ebben a párizsi kiadó, Maurice Schlesinger december 20-ra ígéri a hét zeneszerző egy-egy kompozíciójából összeállított *Album des pianistes* megjelenését. A 3. szám tartalmazza Liszt Schubert-átdolgozását,⁹ amely tehát 1832 márciusa után és december 20. előtt íródhatott. Az alapul szolgáló Schubert-dal három részre tagolódik (1–24., 25–43., 44–68. ütem), a vers 24 sora a részek között arányosan elosztva (3×8 sor) hangzik el. Liszt követte a dal szerkezetét (1–27., 28–52., 53–85. ütem), csak a 2. és a 3. rész végén a G-dúrból g-mollba, illetve a g-mollból G-dúrba moduláló szakaszt emelte ki néhány ütemes bővítéssel. Schlesinger

musicale de Paris (1/23, 188. oldal). A dalok 3106–3125 közötti lemezszáma alapján DLD (369. o.) ugyancsak 1834-re datálja a kiadványt.

⁶ Evan Walker és Sarah Hibberd: „Nourrit, Adolphe”, *New Grove Online*, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/> (utolsó megtekintés: 2021. január).

⁷ Ernest Legouvé adata: „Mélodies de Schubert”, *Revue et gazette musicale de Paris* 4/3 (1837. január 15.), 26.

⁸ Madame Auguste Boissier: *Liszt pédagogue: Leçons de piano données par Liszt à Mademoiselle Valérie Boissier à Paris en 1832* (Paris: Champion, 1927, repr. 1993). Ld. Nicolas Dufétel előszavát a Valérie Boissier számára írt *Technikai gyakorlatokhoz* a jelen kötetben.

⁹ „Album des pianistes contenant des morceaux inédits pour le piano, savoir: [...] N° 3. La Rose romance, musique de Schubert, arrangée par Litz [sic]. [...] Cet Album, élégamment cartonné, tranche dorée, avec le portrait de M. J. Herz paraîtra le 20 décembre; le prix de souscription sera de 15 fr. net; passé le 20 décembre, le prix sera de 20 fr net.”

¹ A dal második, F-dúr változata csak 1895-ben jelent meg.

² Schubert *36 Originaltänze* (op. 9, D 365) című sorozatából Liszt a 33. táncot dolgozta fel.

³ R 11, SW/SH 155, NG2 A19; LZK I/9.

⁴ Rio visszaemlékezését Mme [Agathe] Audley közli: *Franz Schubert* (Paris: Didier et Cie, 1871), 300. A témához ld. Jacques Gabriel Prod'homme és Frederick H. Martens: „Schubert's Works in France”, *The Musical Quarterly* 14/4 (1928. október), 495–514.

⁵ A *Six Mélodies célèbres de François Schubert avec paroles françaises de M. Bélanger* megjelenéséről 1834. június 8-án adott hírt a *Gazette*